

Genel Yayın: 4425

TÜRK EDEBİYATI

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
GULYABANĖ

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KİTAPHANE-İ ASKERİ / İBRAHİM HİLMİ, İSTANBUL
1330 [1912]

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: ŞUBAT 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-746-2

BASKI

UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: HACER ER

Bursa Ahmet Vefik Paşa Lisesi'nin ardından İstanbul Üniversitesi'nde hukuk lisansına başladı. Buradaki eğitimini yarıda bırakarak Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne devam etti. Osmanlıca matbu ve elyazmaları alanında seminerlere katıldı. Çeşitli yayınevlerinde redaksiyon çalışmaları yaptıktan sonra çevrimyazıya ağırlık vererek Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* oyununu eski yazıdan aktararak sadeleştirdi; Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye*, *Efsuncu Baba*, *Şiþsevdî*, *Ben Deli miyim* romanlarını eski harflerden aktardı. Bedri Rahmi Eyübođlu ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın arşiv çalışmalarında çevrimyazı ekibi içinde yer aldı.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 15

Roman

gulyabani

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Hacer Er

Sunuş

Hanımıneden Yazara Mektup

Bey Oğlum!

Romanlarınızı seve seve okuyanlardan biri de benim. Hele bazılarını defalarca okudum. Ve hâlâ da canımın en sıkıntılı zamanlarında okur, size dua ederim. Fakat danılmayınız bir iki şikâyetim var. Meşrutiyetimizden¹ sonra daha güzel, daha eğlenceli eserler okumaya hazırlanırken vaziyet pek umduğum gibi çıkmadı. Düşünme tarzımız değişti. Lisanımız hemen hemen bambaşka bir şey oldu. Alafrangalaştı, inceldi. Bu değişim az çok sizin eserlerinizde de hissedildi. Eski hikâyeleriniz ile yenilerini tasvir, tasavvur ve üslupça mukayese ederseniz bu farkı kabule siz de mecbur olursunuz. Birçoklarıncı belki bu bir ilerleme işaretidir. Fakat bu konudaki bazı düşüncelerimi açıklamama müsaade ediniz. Sizin en büyük yetenek ve kudretiniz mahalle karlarını, hele aileler arasındaki çenesi düşük kocakarıları söyletmektedir. Milli ve hakiki bir felsefeyi bütün çıplaklığıyla o satırlarda gösterirsiniz. Serde kocakarlık var, bendeniz de en ziyade o tür tasvirlerinizden hoşlanır ve keyif alırım.

1 Devr-i Hürriyet olarak da bilinen II. Meşrutiyet (1908-1918). Osmanlı Devleti'nde Kanun-ı Esasi'nin yeniden yürürlüğe konduğu, anayasalı ve parlamentolu yönetim dönemi. Bu dönem siyasal ve toplumsal açıdan önemli değişikliklere sahne olmuş, çeşitli reformlar yapılmıştır. En önemlilerinden biri de matbuatta (basın yayında) sansüre son verilmesidir.

Yeni edebiyat ve felsefe vadisine kapılıp kaleminizle cidden lezzet ve letafet bahsettiğiniz size has olan o sırf milli ve samimi zeminlerden pek uzaklaşırsanız edebi şahsiyetinizi kaybetmenizden korkarım. Bu hem sizin hem de bizim için büyük bir kayıptır. Her romanınızda mutlaka benim gibi bir kocakarı bulup söyletmenizi bir yazma şartı hükmünde koymak da istemiyorum. Lakin kendinize has zeminlerden pek uzaklaşmamak daima en büyük sanat endişeniz olmalıdır. Bu zeminleri siz herkesten iyi bilir ve tayin edersiniz.

Beni vaktiyle okuttular, biraz mürekkep yalattılar. Her eserinizden az çok keyif alırım. Fakat benim bir merakım vardır: Sevdiğim hikâyeleri kendi kendime okumam, yaşıttım birkaç hanımnineyi etrafıma toplayarak yüksek sesle onlara okurum. Romanın onların saf idraklerini lezzetlendiren açık, samimi noktalarında bu acuzenin de hazzının sonu olmaz. Fakat bizde maalesef her hanımnine, Schopenhauer'un dünyayı siyah gözlükle gösteren bıktırıcı felsefesinin aksettği satırlardan anlam çıkarabilecek bir zihin terbiyesine sahip değildir. İşte sizden bu okuma yazma bilmeyen hanımninelerin sohbet meclislerinde okunacak, yani bu tandır küllerini neşelendirecek bir hikâye yazmanızı rica ediyorum. Tefekkür kabiliyetleri gibi eğlenceleri de pek sınırlı olan bu zavallılara edeceğiniz bu hizmetin sevabı büyüktür.

Bu eserinizi romanla masal arasında bir şey olmalıdır. İşte en büyük maharetiniz bu hikâyenizde görülecektir. Çünkü ya masalı şimdiki romanlar sırasına çıkaracak bir sanat gösterecek veyahut değerini ve mahiyetini eksiltmeden romanı masal derecesinde sadeleştireceksiniz. Kaleminizin kudretine güvenerek sizden bu harikayı bekliyoruz. İlimi, fenni ve içtimai zeminlerden kaçacaksınız. Mevzuunuz esrarengiz cin, peri gariplikleri veya bir çarşamba karısı, bir dev, bir gulyabani olacak... Vaka o kadar merak verici bir maharetle tertip edilecek ki biz hayranınız bütün kocakarı-

lar hikâyenin alt tarafı acaba ne çıkacak bekleyiŖiyle tandır başında titreŖeceęiz. Zaten sarsılmıŖ asabımızı bu merakla büsbütün titreteceksiniz. İŖte sizden bunu bekliyoruz. Rica bizden, lütuf sizden...

Bâki çok dualar, övgüler evladım...

Okurlarınızdan Bir Hanımına

Cevap

Muhterem Hanımefendi Hazretleri

Hayranım siz hanımninelerimi memnun etmek için imkânsız mümkün kılmak cüretine kalkıştım. Fakat bu zor işe teşebbüs ettiğimde çektiğim müşkülâtı tarif edemem. Çünkü ömrümde cin, peri görmedim. İnsana çeşit çeşit cilveler gösteren bu hayat, şimdiye kadar beni bir dev, gulyabani, bir çarşamba karısı görme veya onlarla sohbet etme saade-tiyle şereflendirmedi. Böyle bir lütuf göstermedi. Talihin bu müsaadesine ulaştıklarını yeminlerle temin eden bazı kim-selere tesadüf ettim. Bunlar cin, peri, cadı, hatta gulyabani gördüklerini bütün ciddiyetleriyle iddia ediyorlar. Fakat bu kişilerin samimi ifadelerine rağmen sözlerine inanamadım. İçlerinde yalan söylemeyecekler de var. Bu gibilerin ani bir göz yanılığına uğramış olduklarını düşünmekte tereddüt et-mem. Matbuat özgürlüğünden sonra ispritzmaya ve ruhlar-la münasebete dair birçok eser yayımlandı. Tuhaf varlıklara karşı daima rağbet gösteren halk, bu eserlerden bekledikleri gönül şifasına eremediler. Arkadan Nat Pinkerton¹ yetişti. Müthiş işleri pek de peri işinden geri kalmayan Amerikalı bu hayali hafiye üstadından sonra matbuat sahasına bir gulya-bani de ben salıverirsem zaten siyaset karmaşasıyla bitap düşen okurların zihnini büsbütün karıştırmış olmaz mıyım?

Hanımefendi Hazretleri, romanlar hakkında beyan bu-yurduğunuz kısa fakat faydalı düşüncelerin derin bir araştır-ma mahsulü olduğu görülüyor. Okurlarımın içinde sizin gibi kıymetli hanımların bulunduğunu görmek, bendenizce haki-katen övünç ve mutluluk sebebidir. Tavsiyeniz üzere masalı şimdiki romanlar mertebesine çıkarmaya yahut romanı -ma-hiyetini koruyarak- masal derecesinde sadeleştirmeye uğ-

1 II. Meşrutiyet Dönemi'nde çok satan polisiye tercümelere. Dedektif Nat Pinkerton karakteri, ismini ABD'de dedektiflik bürosu açan, meşhur dedektif Allan Pinkerton'dan (1819-1884) almış olmalı.

raştım. Meydana şu eser geldi. Bu hikâyede tuhafliklara ve doğaüstü olaylara teşne zihinleri memnun edecek cüsse ve heybette bir gulyabani ile bir alay da cin ve peri var. Eserin yazılışında bu acayip ve korkutucu mahlûkatla o kadar meşgul oldum ki bazı akşamlar hane halkı derin uykudayken, gecenin sükûnefi içinde bana yazı odamda gürültüler patırtılar oluyor gibi gelirdi. Kendi kendime, “İşte periler geldi! Roman müsveddeleri içinde haklarındaki tariflerimden memnun olmadıkları sayfaları alıp götürüyorlar” derdim. Sabahleyin kalkınca ilk işim büyük bir arzuyla müsveddelerimi saymak olurdu. Bütün kâğıtlarımı numara sırasıyla tamam bulunca “Oh, hele dokunmamışlar!” diye geniş bir nefes alırdım.

Hikâyeme fenni, ilmi, içtimai nazariyeler karıştırmamamı tavsiye ediyorsunuz. Zaten dev, gulyabani, çarşamba karısı gibi avam muhayyilesinin mahsulü garip varlıklar ilim ve fen sınırlarına dahil edilemez. Bunların yakalarından tutup da bir ameliyathaneden, bir laboratuvarından içeri sokmak, bir fizyolojistin, bir kimyagerin, bir operatörün, bir âlimin, fen bilimcinin huzuruna çıkarmak mümkün olsa soyları soyları, asılları fasılları, ııkları cııkları hakkında kesin malumat edinilir, insanlar arasında leh ve aleyhlerinde dolaşan söylentilere artık bir son verilir. İlim, konusunu yeraltına inerek, göklere çıkarak, teleskoplarla, mikroskoplarla her yerde, her zerrede arıyor. Bu tuhaf yaratıkların, bu yabancıların aslı olsa elbette bunlardan birini çalyaka eder, üzerlerinde mikrobik aşı deneyleri yaptığı tavşanlar, fareler gibi kafese kordu.

Ah Hanımınineciğim! Dürbünlerden, kodak makinelerinden, her türlü bilimsel takipten kaçan gulyabaniyi ben, aciz bir romancı, nerede yakalayıp da olduğu gibi hayret dolu bakışlarınızın önüne koyabileceğim? Bendenize pek müşkül bir vazife yüklüyorsunuz. Fakat güzel hatırınız için işte bu imkânsızlığa saldırıyorum. Şu hikâyemde bu doğaüstü mahlûkatla sizi görüştüreceğim. Diğer ülke romancılarıncı rağbet

kazanmak için edebi güç kâfi sayılır. Lakin bizde okunmaya mazhar olmak için huddam sahibi¹ olmak gerekiyor.

Ciddi ve âlim insanların tenkit ve takdir dolu bakışlarını çekmeksizin sizi manevi âlemin kendimce olan sırlarında dolaştırdıktan sonra yine maddi dünyaya döneceğiz. Roman bir gariplikler mecmuası olmakla beraber, medeniyetin yirminci asrının zihinler için tayin ettiği makul sınırlar dahilinde neticelenecek.

Hanımnine affedersiniz, beni çok sıktınız, ama buna da eyvallah. Peki dediğiniz gibi olsun...

Hikâyenin sizi heyecandan titretecek kadar meraklı olmasını istiyorsunuz. Bazı sayfalarda eğer çarpıntının şiddetinden tandır mangalını devirmez veyahut bozayı üstünüze dökmezseniz her türlü takdirinize razıyım.

Yazarken “iyi saatte olsunlar”² rüyama girdiler. Bakalım okuduktan sonra size neler olacak?..

Baki hürmetler.

Hüseyin Rahmi

Hanımninenin şu mektubu, düşünce ufkuma kendimce gidilmemiş bir hikâye sahası açtı. “Garaip Faturası Külliyyatını”³ oluşturmaya teşvik sebebi oldu. Bu külliyyat konusuyla ilgili olacak mevzularda hikâyeler yazılacak.

Fakat “Garaip Faturası” yalnız gulyabani gibi doğüstü varlıkları temsille sınırlı değildir. Hallerinin garabeti “gul”-lerden⁴, cinlerden fazla; bundan dolayı bu fatura [numune] sayılarına girmeye layık pek çok insanoğlu da vardır.

1 Kendisine bağlı cin hizmetçileri olan kişiler.

2 Cinler, periler.

3 “Doğüstü Numuneler Külliyyatı” Hüseyin Rahmi’nin yazdığı, halkın boş inançlarını cin, peri, cadı, gulyabani gibi doğüstü varlıklar üzerinden ele aldığı roman dizisi. İlki *Gulyabani*, ikincisi *Cadı* adlı romanıdır.

4 Gul: Hayalet, hortlak.